

Leven met een uurrooster... een persoonlijke ervaring met een enkelband

Delphine Vanhaelemeesch¹

Naast de gevangenisstraf is de laatste decennia een heel arsenaal aan andere straffen ontwikkeld. In een eerste beweging ontstonden vooral op rehabilitatie en minder op straf gerichte (punitieve) alternatieven zoals uitstel, opschorting en probatie. Een tweede generatie alternatieven voor de gevangenisstraf heeft (terug) een meer punitief karakter en kan worden gesitueerd tussen de probatie en de gevangenisstraf. Een van de belangrijkste vormen van deze tweede generatie alternatieven is het elektronisch toezicht (ET)².

In België kon in 1998, in het kader van een pilootproject in de gevangenis van Sint-Gillis, de eerste veroordeelde (een deel van) zijn straf thuis ondergaan met de enkelband. Deze alternatieve sanctie werd vanaf 2000, met de oprichting van het Nationaal Centrum Elektronisch Toezicht (NCET), geleidelijk aan uitgebreid over het volledige land. In 2006 kreeg het elektronisch toezicht met de wet van 17 mei betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelde tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten een legale basis. Volgens deze wet is het ET een wijze van uitvoering van de vrijheidsstraf waardoor een veroordeelde het geheel of een gedeelte van zijn vrijheidsstraf buiten de gevangenis ondergaat volgens een bepaald uitvoeringsplan, waarvan de naleving onder meer door elektronische middelen wordt gecontroleerd³. Dit houdt in dat er twee manieren van het ET zijn: een voor- of achterdeur alternatief voor de gevangenisstraf (en dus geen autonome straf). Bij gebruik als voordeur wordt vermeden dat een persoon effectief naar de gevangenis moet en achterdeur betekent dat de persoon vroeger dan het strafeinde de gevangenis kan verlaten. Over welke vorm het gaat, is afhankelijk van de lengte van de opgelegde effectieve gevangenisstraf⁴.

Elektronisch toezicht is momenteel een gevestigde waarde geworden binnen de (Belgische) strafuitvoering, met groeiende cijfers⁵ en toepassingsmogelijkheden⁶. Vanaf zijn ontstaan, kon deze alternatieve sanctie rekenen op een grote politieke en wetenschappelijke interesse⁷. Tijdens mijn studies criminologie had ook ik een interesse in de enkelband. Een doctoraatsonderzoek⁸ over het ET, meer specifiek over de subjectieve beleving ervan door de veroordeelde en zijn huisgenoten, was voor mij een evidente keuze. De literatuurstudie⁹ en het voorbereiden van het veldwerk wakkerden mijn interesse aan en de idee ontstond om het ET ook zelf te beleven. Ik ben er namelijk van overtuigd dat dergelijke beleving een meerwaarde kan zijn in het kader van mijn onderzoek. Doorheen het veldwerk werd dit idee bevestigd doordat respondenten mij herhaaldelijke keren wezen op het belang van een eigen ervaring. Dit stimuleerde me om mijn idee concreet vorm te geven. Ik contacteerde het NCET, waarna werd nagegaan welke procedure gevolgd diende te worden. Een officiële vraag werd geformuleerd en ingediend. In november 2011 kreeg ik te horen dat het NCET bereid

¹ Delphine Vanhaelemeesch is als FWO-aspirant verbonden aan de Onderzoeksgroep IRCP (Institute for International Research on Criminal Policy), Vakgroep Strafrecht en Criminologie, Universiteit Gent.

² K. BEYENS, "Toezien op elektronisch toezicht.", *Orde van de dag* 2000; L.F. TRAVIS en V.S. BECK, "Probation, parole and community corrections: an international perspective." in S.G. SHOHAM, O. BECK en M. KETT (eds.), *International handbook of penology and criminal justice.*, Boca Raton, CRC Press, 2008; A.M. VAN KALMTHOUT, "De werkstraf in vergelijkend perspectief.", *Panopticon* 2006.

³ Artikel 22 *Wet betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten*, 17 mei 2006.

⁴ Het ET is een voordeur alternatief indien het gaat om gevangenisstraffen onder de drie jaar en wordt toegekend door de gevangenisdirecteur of Dienst Detentiebeheer. Bij gevangenisstraffen boven de drie jaar wordt het ET toegekend door de strafuitvoeringsrechtbank en wordt het gebruikt als 'achterdeur' alternatief.

⁵ FOD JUSTITIE, "Justitie in cijfers" 2010, http://www.just.fgov.be/img_justice/publications/pdf/182.pdf; FOD JUSTITIE, "Justitie in cijfers" 2011, http://justice.belgium.be/fr/binaries/JIC_2011_NL_tcm421-157786.pdf.

⁶ zie de Belgische onderzoeken over het ET als autonome straf F. GOOSSENS, E. MAES en S. DELTENRE, "Onderzoek met betrekking tot het invoeren van het elektronisch toezicht als autonome straf. Eindrapport." in *Collectie van onderzoeksrapporten & onderzoeksnota's*, 14, Brussel, NICC, 2005. of het ET in het kader van voorlopige hechtenis in België E. MAES, "Elektronisch toezicht in het kader van de voorlopige hechtenis. Enkele beschouwingen over een aantal juridisch-technische en praktisch-organisatorische aspecten.", *Panopticon* 2012, afl. 2.

⁷ T. DAEMS, S. DE DECKER, L. ROBERT en F. VERBRUGGEN, *Elektronisch toezicht: de virtuele gevangenis als reële oplossing?*, Leuven, Universitaire pers, 2009.

⁸ Mijn doctoraatsonderzoek, met als titel 'De impact van elektronisch toezicht op de veroordeelde en zijn huisgenoten in vergelijking tot de gevangenisstraf' is gestart op 1 oktober 2010 en zal eindigen op 1 oktober 2014.

⁹ Oa. F. RICHARDSON, "Electronic tagging of offenders: trials in England.", *The Howard Journal* 1999, afl. 2.

was mij deze kans te geven in het kader van mijn onderzoek. Naar aanleiding van deze ervaring vroeg de redactie van Fatik me om mijn persoonlijke beleving over deze uitzonderlijke periode neer te schrijven. Daarbij dient opgemerkt te worden dat het gaat om een unieke beleving na een volledige vrijheid. Dit betekent dat ik bepaalde typische kenmerken van het ET (zoals het verplichte karakter, het wachten op een beslissing van de strafuitvoeringsrechtbank of gevangenisdirecteur, de justitieassistent, enzovoort) niet ervaren heb. Mijn beleving is, net zoals iedere andere beleving, niet te veralgemenen. Iedere persoon, gekenmerkt door zijn specifieke situatie, heeft namelijk zijn eigen beleving.

De voorbereiding

Mijn beleving begon eigenlijk vanaf het moment dat ik te horen kreeg dat ik zelf het ET kon ondergaan. Ik werd op 30 november 2011 uitgenodigd bij het NCET om het praktisch verloop te bespreken en enkele afspraken te maken. Reeds vanaf dit moment merkte ik dat de enkelband een invloed op me had: het spookte door mijn hoofd hoe ik alles zou moeten regelen en welke afspraken nodig zijn.

Op de vergadering werd me gevraagd wat de concrete bedoeling was van deze ervaring. Ik zei hen dat ik de realiteit zo dicht mogelijk wilde benaderen en ik alles strikt ging trachten na te leven, zodat mijn ervaring een reële beleving kon benaderen. Een echte beleving kon het echter nooit zijn, aangezien er bij niet naleving geen sanctie boven mijn hoofd hing en ik uiteraard niet zelf gestraft was. Wel was het zo dat ik het NCET zo weinig mogelijk wilde belasten, waardoor ik op deze manier ook een druk voelde het ET zo goed mogelijk na te leven en te respecteren. Desondanks was ik van plan het systeem te testen. Ik zou bijvoorbeeld uittesten hoever ik kon gaan in de tuin, hoeveel minuten te laat ik mocht thuiskomen, enzovoort. Daarnaast wilde ik niet dat mijn omgeving (zijnde vrienden, familie en collega's) op de hoogte was van de enkelband. Ik vertelde het bij de start slechts aan enkele personen (mijn ouders en schoonouders, mijn vriend en mijn promotor), zodat ik kon ervaren welke invloed het ET had op het sociaal leven. Ik wilde ook nagaan hoe mensen reageren op het zien van een enkelband: ik zou gaan zwemmen of schoenen gaan kopen.

We spraken af dat ik drie à vier weken onder het ET zou staan. Er werd me een uurrooster opgelegd, gelijkend op het uurrooster van een gedetineerde met één maand ET. Dit betekent dat ik vijf vrije uren had in de week en de zaterdag en de zondag telkens vier uur. Daarnaast mocht ik drie keer penitentiair verlof (PV)¹⁰ nemen, op voorwaarde dat ik dit tijdig aanvraag. De naleving van het uurrooster zou gecontroleerd worden. Dit gebeurt normaal gezien door de monitoring, maar in mijn geval gingen de twee attachés-directeur deze taak op zich nemen, zodat de monitoring niet bijkomend belast werd voor dit onderzoek. Ik werd daardoor niet onmiddellijk opgebeld bij een overtreding, maar werd hiervan later op de hoogte gesteld via e-mail.

Nadat deze afspraken werden gemaakt, werd ik wat overrompeld omdat ik al onmiddellijk een enkelband aankreeg¹¹. Dit was uiteindelijk goed met het oog op het benaderen van een reële beleving: ik kon mijn agenda niet op voorhand schikken naar de enkelband. Ik had reeds plannen gemaakt voor de maand december en moest dus nagaan in welke mate deze nog mogelijk waren. De monitoring startte op 2 december 2011 zodat ik tijd had om het uurrooster op te maken en door te geven. Het einde was voorzien op 27 december 2011.

¹⁰ Iedere veroordeelde onder het ET geniet van penitentiair verlof. De frequentie ervan wordt individueel bepaald door de strafuitvoeringsrechtbank, behalve voor zij die veroordeeld zijn tot drie jaar gevangenisstraf. In dergelijke gevallen geeft de gevangenisdirecteur of de Dienst Detentiebeheer in de beslissing duidelijk weer dat de veroordeelde 3 x 36 uur penitentiair verlof per trimester geniet.

¹¹ De attachés-directeur deden me de enkelband aan en ik diende de box thuis zelf te installeren. Dit omwille van het personeelstekort bij de mobiele equippe. Het bereik werd aangepast aan mijn woonsituatie.

Opmaak uurrooster: 1 december 2011

Het opmaken van mijn uurrooster vergde wel wat tijd. Ik was me er namelijk van bewust dat dit een belangrijke component is in het kader van het ET en ik er dus alle belang bij had een zo realistisch mogelijk uurrooster op te stellen. Het is namelijk zo dat dit definitief is: eens het uurrooster opgesteld is, zijn wijzigingen slechts uitzonderlijk mogelijk. Ik probeerde met alle reeds gemaakte plannen rekening te houden. Ik had echter schrik iets te vergeten, waardoor ik mijn vriend (zijnde mijn huisgenoot) opbelde om mijn schema samen te overlopen. Ik werd tijdens het opmaken van mijn uurrooster onmiddellijk geconfronteerd met enkele moeilijkheden en het maken van keuzes. Enkele voorbeelden hiervan zijn:

“Ik heb al beloofd om op 17 december te babysitten op mijn nichtje. Mijn vriend en ik slapen dan normaal in het huis van mijn ouders. Dit zal nu niet kunnen, aangezien ik thuis moet slapen. Mijn nichtje zal bij mij moeten slapen en mijn vriend in het huis van mijn ouders of in de zetel.”

“Op 9 december moet ik naar een pensioenfeest van een collega. Ik moet echter om 22u thuis zijn. Ik zal vroeger moeten vertrekken dan de anderen en dus niet op het feest kunnen blijven.”

Eigen ervaring: 2 december 2011-27 december 2011

Dagelijks leven

Dagindeling

Mijn leven werd natuurlijk beïnvloed en beperkt door het dragen van de enkelband. Ik had het gevoel dat ik zaken op bepaalde momenten moest doen en dat spontaneïteit minder mogelijk was. Het is echter belangrijk in het kader van mijn beleving een onderscheid te maken tussen de week en het weekend. Een werkdag onder het ET was voor mij vergelijkbaar met een gewone werkdag. Ik vertrok naar mijn werk om 6u30, kwam aan op mijn werk en kwam thuis om 18u30. Op het werk was ik zo vrij als een vogel: ik ondervond niets van de enkelband. Na het werk stopte ik soms nog in de winkel als ik zag dat ik te vroeg thuis ging zijn. Dit vond ik moeilijk onder het ET: ik wist wanneer ik vertrok, maar ik wist nooit op voorhand wanneer ik exact thuis ging zijn. Het feit dat ik af en toe tijd over had, vond ik dan ook vervelend: ik wilde niet telkens sms'en naar Brussel. Een dag in het weekend of een verlofdag zag er echter helemaal anders uit. Ik mocht slechts een beperkt aantal uren buiten (vier uren), waardoor ik me sterk bewust was van het ET. Toen ik niet buiten mocht, probeerde ik me in huis zo veel mogelijk bezig te houden. Het hebben van bezigheden is namelijk heel belangrijk. Televisie kijken interesseert me niet, waardoor ik mijn huishouden strikt opvolgde, thuis werkte tijdens verlof of begon te kokkerellen. Internet werd speciaal geïnstalleerd, zodat ik mij daarmee kon bezig houden. De momenten die ik wel buiten mocht, waren goed gepland. Op die tijdstippen kreeg ik namelijk de kans datgene te doen dat ik buitenshuis wilde doen. Ik ging na wat ik zeker moest doen en wat ik dan eventueel nog kon doen. Het maken van een planning vond ik essentieel, want keuzes dienden sowieso gemaakt te worden. Ik begon altijd met die dingen die ik zeker wilde doen. Het eerste weekend leken de vier vrije uren lang: ik deed van alles extra om toch maar niet te vroeg thuis te zijn. Als ik daarentegen echt iets te doen had, dan waren vier uren weinig. We gingen bijvoorbeeld het tweede weekend gevelstenen en een vloer bestellen voor ons huis. De vloer werd echter niet besteld, omdat we maar 45 minuten meer hadden om thuis te zijn. Ik zag dat mijn vriend omwille van deze tijdsnood zenuwachtig werd, waardoor we dan maar tijdens mijn PV de vloer gingen bestellen.

Ervaren beperkingen en veranderingen

Ik had de indruk dat ik leefde in functie van het ET. Ik paste mij aan datgene aan wat ik kon doen en stelde andere (leuke) zaken uit naar latere momenten. Ik wilde bijvoorbeeld zelf mijn paard verzorgen, maar dit was onmogelijk. De rode draad tijdens mijn ET was dan ook mijn uurwerk. Nog nooit controleerde ik zo vaak het uur als tijdens mijn ET. Ik wilde mijn tijd namelijk zo goed mogelijk besteden: ik had het gevoel dat ik geen tijd mocht verliezen als ik buiten was. Ik voelde tijdens vrije uren dan ook een druk om buiten te blijven. Ik had bijvoorbeeld eens een kwartiertje tijd over, waardoor ik besliste mijn oma snel te bezoeken. Dit zou ik anders nooit doen voor 15 minuten: ik ga langer of ik ga niet...

Het ET liet me toe te proeven van het vrije leven (ik kon bijvoorbeeld een uurtje aanwezig zijn op een sinterklaasfeestje, ik kon enkele uurtjes op het pensioenfeest blijven), maar ook niet meer. Ik voelde mij hier niet goed bij. Ik had het gevoel aan de zijlijn te staan. Ik diende weg te gaan op die momenten dat het gezellig werd. Anderen stelden zich dan vragen, aangezien ik iemand ben die in normale omstandigheden zeker nog niet naar huis ga. Zowel ik als anderen verzonnen dan een verhaal om het ET te verbergen. Het penitentiair verlof daarentegen is een uitzondering op de regel en het verlicht het straffend gevoel. Tijdens die dagen had ik een echt vrij gevoel: ik kon alles doen wat ik wilde zonder op mijn uurwerk te moeten kijken. Het was ook op die momenten dat ik alle zaken deed die ik voordien had uitgesteld of gepland: bijvoorbeeld naar de bank gaan, naar de registratie gaan, de dieren verzorgen, enzovoort.

Werken

Ik heb eigenlijk geen invloed ondervonden van het ET op mijn werk. Mijn werk zal er wel een voordeel bij gehad hebben: ik werkte thuis tijdens het kerstverlof, wat ik anders niet zou gedaan hebben. Werken tijdens het ET was voor mij belangrijk in het kader van mijn beleving. Het zorgde ervoor dat ik het ET op die momenten als minder straffend ging ervaren. Ik had een dagbesteding, kon op mijn werk gaan en staan waar ik wilde en de dagen gingen er snel door voorbij. Wat me opviel was, dat ik geen extra verlof nam op momenten waarop ik geen PV had. Ik had anders maar vier uren vrij, wat niet veel is. Ik heb op die manier enkele dagen verlof niet opgenomen in 2011.

Hobby's

Mijn hobby is paardrijden. Ik wilde dit blijven doen tijdens mijn ET, wat mogelijk was mits aanpassingen. Ik spendeerde al mijn vrije weekuren hieraan. Ik moest wel een uur vroeger paardrijden, omdat ik ten laatste om 22u thuis moest zijn. Indien de lessen doorgingen zoals gepland, ondervond ik geen problemen. Het was echter een keer zo dat de les een halfuur later begon. Dit betekende dat de les doorging van 20u30 tot 21u30, maar ik diende om 21u45 al thuis te zijn. Ik begon paard te rijden met de idee dat ik vroeger ging stoppen. Dit lukte evenwel niet en het werd zelfs vijf minuten later. Ik had nog tien minuten om thuis te zijn, maar ik moest het paard nog afzadelen en in de stal plaatsen. Ik deed alles ongelooflijk snel, terwijl ik dit anders heel rustig doe met oog voor het paard. Ik liep letterlijk over en weer en was erg zenuwachtig. Ik schrok hierbij van mezelf.

Sociaal leven

Ik had het gevoel dat ik veel minder buitenshuis was, wat invloed had op mijn sociaal leven. Ik zag veel minder (verschillende) mensen, waardoor ik me soms alleen voelde. De mensen die ik vaak zag, waren mensen die vlakbij woonden (mijn vriend en mijn ouders). Enkel de beste vrienden zag ik omdat zij eens langs kwamen of ik (kostbare) tijd aan hen wilde spenderen. Mijn schoonouders zag ik bijvoorbeeld veel minder: normaal springen we in de week 's avonds eens bij hen binnen. Nu was dit onmogelijk, behalve op woensdag: het was ingepland, terwijl het anders spontaan gebeurt.

Leuke dingen waar ik anders naartoe ga zoals een kerstmarkt, een feestje of een vriendenbezoek pasten nu niet altijd in mijn uurrooster. Als het er al in paste, had ik zoals vermeld het gevoel aan de zijlijn te staan: ik

mocht er van proeven, maar het stopte als het leuk werd. Ik had hierdoor doorgaans het gevoel in mijn eigen wereld te leven mét mijn ET, aangezien de enkelband mijn sociaal leven sterk beperkte wat betreft activiteiten en personen.

Invloed van het ET op familie en huisgenoot

Familie

Mensen die wisten van het ET vonden het allemaal leuk dat ik dit kon ervaren. Ze hielden er dan ook rekening mee (mijn moeder kwam bijvoorbeeld veel vaker langs). Ze wisten dat ik minder weg kon en tijdig diende te vertrekken. Het is zelfs zo dat mijn schoonmoeder eens gelogen heeft tegen haar dochter op een sinterklaasfeestje. We moesten hals over kop vertrekken, waardoor vragen werden gesteld. Mijn schoonmoeder zei dat ik moe was. Daarnaast merkte ik op dat diegenen die er van wisten, mee op de klok gingen letten. Mijn oma wist het na een tijdje en zij hielp me herinneren aan mijn vertrekuur. Tenslotte is het zo dat ik afhankelijk was van anderen. Als ik bijvoorbeeld wilde bakken, maar niet al mijn ingrediënten in huis had, diende er iemand anders naar de winkel te gaan. Dit woog zwaar op me, aangezien ik graag onafhankelijk ben.

Huisgenoot

Mijn vriend vond het leuk dat ik deze kans kreeg. Ik denk wel dat hij er een grotere invloed van ondervond dan hij verwacht had. Hij moest buitenshuis veel meer alleen doen (zoals dieren eten geven, verbouwingen, naar vrienden gaan, ...). Er kwam met andere woorden veel meer op zijn schouders terecht dan verwacht. Daarnaast is het ook zo dat hij meer op tijd ging leven. Hij ging samen met mij op de klok letten en hield rekening met mijn uurrooster. Hij bleef bijvoorbeeld thuis omdat 'ik anders alweer alleen thuis zat'. Tenslotte merkte ik ook dat hij het na verloop van tijd lastig kreeg om mijn ET te verzwijgen. Dit dient gekaderd te worden in het feit dat ik de enkelband droeg voor mijn werk. We hadden afgesproken dat we het enkel gingen vertellen aan mijn ouders, zijn ouders en mijn oma. Dit lukte in het begin vrij goed, maar na twee weken wisten veel mensen het via mijn vriend. Ik kon namelijk niet mee naar evenementen waar veel vrienden waren en waar we jaarlijks naartoe gaan (bijvoorbeeld de kerstmarkt). Mijn vriend was daar alleen en mensen vonden dit vreemd. Ze stelden zich luidop vragen over mijn afwezigheid.

Ik denk wel dat de invloed nog enigszins beperkt bleef, aangezien het iets was waar ik vrijwillig voor gekozen had. Toen ik bijvoorbeeld klaagde over pijn omwille van de enkelband, herinnerde mijn vriend mij eraan dat het mijn keuze was. Dat is een reactie die ik anders niet zou krijgen.

Emoties

Reacties anderen?

Als ik buitenshuis was, was ik me bewust van de enkelband. Ik lette er altijd op dat de enkelband goed verstopt zat onder mijn kous. Één keer had ik open schoenen aan zonder kousen. Op dit moment voelde ik me veel kwetsbaarder: de enkelband kon sneller zichtbaar worden. Ik merkte dat ik veel alerter was. Ik realiseerde me bijvoorbeeld in een pashokje dat de onderbenen zichtbaar zijn in de winkel. Ik hield mijn enkelband dan ook omhoog, tot op het moment dat hij opnieuw 'verstopt' was. Ik had namelijk schrik dat mensen dit zouden zien. Ik wilde namelijk niet dat veel mensen dit wisten en zagen. Er was een zekere schaamte aanwezig. Mensen die ik niet ken, weten namelijk niet dat ik een belevingsonderzoek doe naar het ET. Ik was nochtans op voorhand van plan om te gaan zwemmen of schoenen te gaan passen, om reacties van mensen te observeren. Dit is er niet van gekomen, uit schrik voor de reacties van de mensen.

Stress en angst

Ik was me heel bewust van de monitoring en dat bezorgde me toch een zekere angst. Ik voelde steeds een spanning bij het openen van mijn mailbox: zou ik een alarm veroorzaakt hebben?! Ik wilde het aantal namelijk beperken, waardoor ik zeer waakzaam was. Ik was bijvoorbeeld vaak bezig met de afstand die ik thuis kon afleggen. Ik rekende uit hoeveel meter ik mocht bewegen en hoopte hierbij geen alarm te veroorzaken. Ik dacht bijvoorbeeld de eerste week dat ik bij mijn ouders kon gaan¹², aangezien ik geen alarmmelding kreeg. Maar de week nadien kreeg ik dit wel. Het feit dat ik niet onmiddellijk opgebeld werd bij een overtreding, zorgde voor extra onzekerheid. Daarnaast wilde ik het uurrooster respecteren: ik wilde mijn woning niet te vroeg verlaten (en controleerde daarom de tijd via teletext), maar ik wilde ook niet te laat thuis zijn (waardoor ik mijn gsm-alarm twintig minuten vroeger liet aflopen). Op een dag was ik vijf minuten te laat thuis. Ik kreeg hiervan geen alarmmelding ondanks het feit dat ik dit verwacht had. Dit veroorzaakte bij mij de idee dat het niet zo erg is als ik vijf minuutjes te laat ben. Uiteindelijk had ik in totaal zes e-mails met alarmmeldingen. De eerste melding kreeg ik omdat ik in bad zat, bij de tweede leek het erop dat ik de enkelband extern had verwijderd (wat niet zo was: ik reed op dat moment met de wagen naar huis) en de andere waren er omdat ik in het huis van mijn ouders was. Deze laatste zouden leiden tot een herberekening van mijn vrije uren.

Doordat ik heel strikt op tijd moest leven, werd ik vooral op die momenten dat ik thuis moest vertrekken of thuis moest zijn, geconfronteerd met stress. Dit was het ergste buitenshuis, omdat ik soms met onverwachte situaties geconfronteerd werd zoals een treinstaking, een glad wegdek, veel verkeer, een wachtrij aan de kassa, enzovoort. Dit alles had effect op mijn rijstijl die ik aanpaste in functie van het uurrooster.

Deze gevoelens van stress en angst hadden zeker een invloed op mijn gedrag en gemoedstoestand. Ik merkte dit vooral toen mijn moeder op een avond problemen had met de printer. Ik wist namelijk dat de computer buiten de range stond, maar ik wist ook dat mijn moeder hulp nodig had. Ik besliste uiteindelijk om te helpen, maar ik liep voortdurend heen en weer naar een punt binnen de range. Ik werd hierdoor zenuwachtig en kwaad op mijn moeder.

Afsluitend

Mijn ervaring met het ET was kort, maar belangrijk in het kader van mijn onderzoek. Ik ben het NCET dan ook enorm dankbaar voor de kans die ze me gaven. Ik maakte hierdoor tot op zekere hoogte kennis met de ervaringen van mijn respondenten. Het liet me namelijk toe datgene wat respondenten tegen me vertellen aan de lijve te ondervinden, waardoor ik me beter kan inleven in hun verhalen. Ik ben me er bewust van dat deze beleving nooit identiek kan zijn aan hun beleving, aangezien ik het ET kreeg in de marge van mijn onderzoek en ik voorheen nooit van mijn vrijheid werd beroofd.

In de academische literatuur is er weinig onderzoek voorhanden naar de beleving van het ET van zowel de veroordeelde als de huisgenoten¹³. Het lijkt alsof er een onuitgesproken akkoord bestaat dat hun mening irrelevant is¹⁴. Met uitzondering van het onderzoek gedaan door Payne & Gainey¹⁵, Hucklesby¹⁶, Roberts¹⁷,

¹² We wonen in een kangoeroewoning.

¹³ W. BERNASCO, "Learning about crime from criminals: editor's introduction" in W. BERNASCO (ed.), *Offenders on offending: learning about crime from criminals.*, Cullompton, Willan, 2010; B.K. PAYNE en R.R. GAINEY, "Is good-time appropriate for offenders on electronic monitoring? Attitudes of electronic monitoring directors", *Journal of criminal justice* 2000, afl. 6.

¹⁴ G. MAIR en C. NEE, *Electronic monitoring: the trials and their results.*, Home Office Research Study 120. London, Home Office, 1990; L. ROBERT, "Vrouwe Justitia: 'horen, zien en ... leren?'" , *Panopticon* 2011.

¹⁵ B.K. PAYNE en R.R. GAINEY, "A qualitative assessment of the pains experienced on electronic monitoring", *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology* 1998; R.R. GAINEY en B.K. PAYNE, "Understanding the experience of house arrest with electronic monitoring: an analysis of quantitative and qualitative data.", *International journal of Offender Therapy and Comparative Criminology* 2000, afl. 1; B.K. PAYNE en R.R. GAINEY, "The electronic monitoring of offenders released from jail or prison: safety, control, and comparisons to the incarceration experience", *The prison journal* 2004, afl. 4.

Gibbs & King¹⁸ en Martin¹⁹ is er weinig diepgaand belevingsonderzoek naast de evaluatie-onderzoeken betreffende de startfase van het ET²⁰. De onderzoeken die er zijn focussen voornamelijk op de beleving van veroordeelden. Slechts zelden is er aandacht voor de beleving van de huisgenoten. Diverse onderzoeken wijzen echter op het belang van het bevragen van huisgenoten²¹, maar slechts in enkele onderzoeken gebeurt dit effectief²². Momenteel is er weinig discussie over de impact van ET op onschuldige derde partijen en de rol die familieleden spelen in het helpen beheren van straffen. Het lijkt me daarom, mede op basis van mijn eigen ervaring, belangrijk om in de toekomst ook aandacht te hebben voor de ervaringen van huisgenoten in het kader van het ET. Hoewel mijn situatie uniek was (ET in het kader van onderzoek), sluiten mijn bevindingen en belevingen nauw aan met de resultaten van bestaande onderzoeken.

Bovenstaand verhaal toont aan dat mijn omgeving en ikzelf geconfronteerd werden met diverse gevoelens en situaties die kenmerkend zijn voor het leven met een enkelband. Op de momenten dat ik ergens wilde zijn, maar niet kon omwille van mijn ET, ervoer ook ik de straf en het 'thuis opgesloten zijn'. Uiteindelijk was ik wel blij dat ik op bepaalde momenten toch kon deelnemen aan sociale activiteiten (zoals het sinterklaasfeestje en het pensioenfeest), weliswaar beperkt in tijd. Het leerde me daarom des te meer te genieten van de momenten dat ik buiten mocht zijn. Het ET bezorgde mij vaak een dubbel gevoel: ik was vrij, maar op bepaalde momenten dan toch weer niet (bvb. werkdag versus vrije dag). Ik had de indruk dat mijn leven grotendeels door anderen (zijnde justitie) werd bepaald. Daarnaast mag de invloed op mijn omgeving niet onderschat worden. Het leven van mijn huisgenoot werd duidelijk beïnvloed door mijn ET. Dit had mijn vriend oorspronkelijk onderschat. Hij hield samen met mij de klok in de gaten en werd zenuwachtig als we in tijdsnood kwamen. Hij moest ook veel vaker alleen op stap, waardoor hij geconfronteerd werd met vragen van anderen. Tenslotte ondervonden ook anderen een invloed van de enkelband. Personen die weet hadden van het ET hielden rekening met mijn beperkingen: ik kon hen niet helpen indien nodig, ze verzonnen smoesjes voor mijn afwezigheid of vroegtijdig vertrek, ze controleerden mee mijn uurrooster, enzovoort. Ik was ook afhankelijker van hen, waardoor veel meer op hun schouders terecht kwam. Diegenen die het niet wisten, stelden zich vragen bij mijn afwezigheid en dienden zich te schikken naar mijn mogelijkheden. Deze ervaring maakte mij duidelijk dat het ET niet enkel een invloed heeft op het leven van diegene die de enkelband draagt. Anderen

¹⁶ A. HUCKLESBY, "Vehicles of desistance? The impact of electronically monitored curfew orders.", *Criminology and Criminal Justice* 2008; A. HUCKLESBY, "Understanding offenders' compliance: a case study of electronically monitored curfew orders.", *Journal of law and society* 2009, afl. 2.

¹⁷ J.V. ROBERTS, *The virtual prison: community custody and the evolution of imprisonment.*, Cambridge, University Press, 2004.

¹⁸ A. GIBBS en D. KING, "The electronic ball and chain? The operation and impact of home detention with electronic monitoring in New Zealand.", *The Australian and New Zealand Journal of Criminology* 2003.

¹⁹ J.S. MARTIN, K. HANRAHAN en J.H. BOWERS, "Offenders' perceptions of house arrest and electronic monitoring.", *Journal of Offender Rehabilitation* 2009.

²⁰ G. MAIR en C. NEE, *Electronic monitoring: the trials and their results.*, Home Office Research Study 120. London, Home Office, 1990; J. BOURN, "The electronic monitoring of adult offenders" 2006,

http://www.nao.org.uk/publications/0506/the_electronic_monitoring_of_a.aspx; J. BOURN, "The electronic monitoring of adult offenders" 2006, http://www.nao.org.uk/publications/0506/the_electronic_monitoring_of_a.aspx; A. CHURCH en S. DUNSTAN, *Home detention: the evaluation of the home detention pilot programme 1995-1997.*, Wellington, MINISTRY OF JUSTICE, 1997,

<http://www.justice.govt.nz/publications/publications-archived/1997/the-evaluation-of-the-home-detention-pilot-programme>; A. KENSEY, A. PITOUN, R. LEVY en P.V. TOURNIER, *Sous surveillance électronique. Le mise en place du 'bracelet électronique' en France (octobre 2000 - mai 2002)*, Parijs, 2003; L. ROBERT en E. STASSART, "Onder elektronisch toezicht gestelden aan het woord: krachtlijnen uit het eerste Belgische onderzoek." in T. DAEMS, S. DE DECKER, L. ROBERT en F. VERBRUGGEN (eds.), *Elektronisch toezicht. De virtuele gevangenis als reële oplossing?*, Leuven, Universitaire Pers Leuven, 2009.

²¹ R.R. GAINEY en B.K. PAYNE, "Understanding the experience of house arrest with electronic monitoring: an analysis of quantitative and qualitative data.", *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology* 2000, afl. 1; A. GIBBS en D. KING, "The electronic ball and chain? The operation and impact of home detention with electronic monitoring in New Zealand.", *The Australian and New Zealand Journal of Criminology* 2003; J.S. MARTIN *et al.*, "Offenders' perceptions of house arrest and electronic monitoring.", *Journal of Offender Rehabilitation* 2009; L. ROBERT en E. STASSART, "Onder elektronisch toezicht gestelden aan het woord: krachtlijnen uit het eerste Belgische onderzoek." in T. DAEMS en D. KAMINSKI, "Elektronisch toezicht in België. Een schijnbaar penitentiair ontpoppingsmiddel.", *Panopticon* 2007.

²² J.V. ROBERTS, *The virtual prison: community custody and the evolution of imprisonment.*, Cambridge, University Press, 2004; A. CHURCH en S. DUNSTAN, *Home detention: the evaluation of the home detention pilot programme 1995-1997.*, Wellington, MINISTRY OF JUSTICE, 1997; D. DOHERTY, "Impressions of the impact of the electronic monitoring program on the family." in K. SCHULZ (ed.), *Electronic monitoring and corrections: the policy, the operation, the research.*, Canada, Simon Fraser University, 1995; A. GIBBS en D. KING, "Home detention with electronic monitoring: the New Zealand experience", *Criminal Justice* 2003.

worden namelijk (onbewust) mee betrokken in deze beleving. Dit toont aan dat het hebben van aandacht voor de verhalen van het 'ruwe materiaal' interessante informatie kan opleveren.